

DE *INS* & *OUTS* VAN HET KUNSTEN- DECREET

Een blik op de opbrengsten en uitgaven
van Kunstendecreetstructuren (2007-2008)

*Gezamenlijke veldanalyse van BAM, VTi, Muziekcentrum Vlaanderen en VAI
In samenwerking met en op basis van gegevens van het Agentschap Kunsten en Erfgoed*

Joris Janssens (VTi) en Dries Moreels (BAM)

INHOUD

- 2 **Inleiding**
- 3 **Methode en bronnen**
- 7 **Inkomsten van Kunstendecreetstructuren**
- 19 **Uitgaven van Kunstendecreetstructuren**
- 27 **Conclusies en aanbevelingen**

DE *INS & OUTS* VAN HET KUNSTENDECREET

EEN BLIK OP DE OPBRENGSTEN EN UITGAVEN
VAN KUNSTENDECREETSTRUCTUREN (2007-2008)

*Gezamenlijke veldanalyse van BAM, VTi, Muziekcentrum Vlaanderen en VAI
In samenwerking met en op basis van gegevens van het Agentschap Kunsten en Erfgoed*

Joris Janssens (VTi) en Dries Moreels (BAM)

INLEIDING

Onder de noemer 'kwarts.be' stelden de kunstensteunpunten en het Agentschap Kunsten en Erfgoed een dataset samen met kerncijfers met betrekking tot de structuren die tijdens de eerste vierjarige periode van het Kunstendecreet (2006-2009) gesubsidieerd werden.

De bedoelingen zijn meervoudig:

1. Er ontbreekt in Vlaanderen een gegevensbron die het Kunstendecreet in zijn volle breedte in kaart brengt en niet alleen per deelsector. Daardoor zijn bepaalde analyses onmogelijk en blijven belangrijke onderzoeksvragen onbeantwoordbaar, want in de kunstenpraktijk bestaan alsmaar meer overlappingsen, uitwisselingen en hybride vormen.
2. Correcte cijfers en goed gedefinieerde indicatoren kunnen het cultuurbeleid objectief onderbouwen.
3. Individuele organisaties kunnen hun zakelijk beleid versterken door een beter inzicht in de zakelijke parameters van vergelijkbare instellingen of van de sector in zijn geheel.
4. Op basis van de jaarlijkse cijfers worden ontwikkelingen binnen de verschillende sectoren op langere termijn beter zicht- en aanwijsbaar.

In deze bijdrage presenteren de kunstensteunpunten een eerste analyse op basis van de gegevens die vandaag beschikbaar zijn. Het gaat om een cartografie van de in- en uitgaven van structuren in de periode 2007-2008. We zoomen daarbij in op de herkomst van de verschillende inkomstenrubrieken binnen het totaal van de opbrengsten van organisaties en presenteren een aantal cijfers met betrekking tot tewerkstelling.

In de aanloop naar de meerjarige subsidieronde 2013-16 worden hieruit een aantal conclusies getrokken met betrekking tot de actuele discussies over alternatieve financiering en overhead.

Daarmee zetten de kunstensteunpunten een eerste stap om gegevens op een meer systematische manier gezamenlijk te verzamelen en te ontsluiten. Het is een sokkel voor een veldanalyse die door elk steunpunt wordt aangevuld met sectorspecifieke gegevens.

METHODE EN BRONNEN

VOORGESCHIEDENIS

De pogingen om aan een geïntegreerde dataverzameling voor het kunstenveld te werken zijn niet nieuw. In de loop van 2007 en 2008 werd onder de noemer kwarts.be – in een brede samenwerking van belangenverdedigers en steunpunten – een opzet uitgewerkt rond een online vragenlijst naar het model van vergelijkbare initiatieven in Nederland. Aan structureel gesubsidieerde kunstorganisaties werd gevraagd hun gegevens zelf beschikbaar te stellen. De vragenlijst bestreek diverse domeinen van het zakelijk beleid: organisatie (rechtsvorm, controle van adresgegevens...), artistieke activiteiten (artistieke functies, profiel van de programmering en publiek, faciliteiten voor kunstenaars...), medewerkers (tewerkstelling, functies, in- en uitstroom...), infrastructuur (voor repetities, zaalcapaciteit, atelier, kantoor...), financiën (verdeling van budget, eigen inkomsten...). Na verwerking van de gegevens zou elke deelnemende organisatie de eigen cijfers kunnen vergelijken met die van de sector waarvan ze deel uitmaakt (*benchmarking*). Met deze informatie zouden ze vervolgens hun beleidsplannen en financiële verslaggeving beter kunnen onderbouwen. De verzamelde gegevens zouden tegelijk een beeld geven van het volledige kunstenveld.

De vragenlijst werd eerst door de initiatiefnemers in overleg met het Agentschap Kunsten en Erfgoed op papier uitgewerkt en in oktober 2007 met een aantal organisaties uitgetest. De eerste online versie kwam tot stand in maart 2008 op basis van deze concrete feedback. Met de bevindingen uit de eerste editie werd de online vragenlijst in 2009 verder verfijnd.

Deze aanpak heeft echter niet de gewenste resultaten opgeleverd. Het invullen van een gedetailleerde vragenlijst vroeg vooral van grote organisaties te veel werk. Er werd bewust gekozen om zoveel mogelijk de beschikbare cijfers op te vragen, maar zulke 'beschikbare' cijfers zijn doorgaans niet voorhanden in een makkelijk hanteerbaar gegevensformaat. Er bestond een gevoel van 'dubbel werk' met de afrekeningen die voor het subsidiedossier opgemaakt worden. Niet-gesubsidieerde organisaties hebben in de praktijk toch niet deelgenomen, ook al was het project erop voorzien. Begrippen en instrumenten die in de ene sector als vanzelfsprekend gehanteerd worden, zoals bij voorbeeld 'creatie' of 'internationale samenwerking', zaaien verwarring in een andere sector.

Omdat de basisdoelstellingen van kwarts.be nog steeds heel relevant en urgent zijn, werd er in 2010 gewerkt met een nieuwe formule die wel een vollediger beeld van het Kunstendecreet oplevert. Daarbij kunnen we putten uit de ervaringen van het verleden. Om kwarts.be mogelijk te maken werd bijzonder veel overleg gepleegd tussen de verschillende steunpunten en de belangenverdedigers. Het hele proces van het opstellen en verfijnen van de vragenlijst heeft geresulteerd in een gedeelde terminologie en in een preciezer beeld van de data die vergelijking over de sectoren heen mogelijk maken.

NIEUWE FORMULE SINDS 2010

Nieuw is dat de dataverzameling wordt opgezet in een samenwerkingsverband van de kunststeunpunten en het Agentschap Kunsten en Erfgoed en dat het alleen gebruik maakt van de afrekeningdossiers en inspectieverslagen. Inhoudelijk is dat een beperking, maar het voordeel is dat een aantal kerncijfers voor de meeste organisaties in het Kunstendecreet voor het eerst systematisch in het vizier komen.

Welke gegevens?

Inhoudelijk impliceert de nieuwe formule een inperking ten opzichte van het oorspronkelijke opzet van kwarts.be. De klemtoon ligt immers het hanteren van de cijfergegevens die vandaag al beschikbaar zijn in afrekeningdossiers van meerjarige subsidies voor kunstorganisaties. Het gaat om de volgende data:

- ondernemingsnummer en andere identificatiegegevens
- type subsidiëring
- globale boekhoudingnummers (inkomsten / uitgaven / resultaat)
- soorten inkomsten
- tewerkstelling (werknemers en freelancers via bestaande tabel)
- betalingen aan kunstenaars

Vanaf 2009 wordt ook informatie over activiteiten verwerkt (aantallen en publiek).

De afgewerkte inspectieverslagen van structureel gesubsidieerde organisaties in alle sectoren voor de jaren 2007 en 2008 werden door de steunpunten samengevoegd in een databank en waar mogelijk werden ontbrekende gegevens aangevuld, met name uit de data van Steven Marx (Muziekcentrum Vlaanderen, naar aanleiding van de studie *Er zit muziek in de subsidies*). Ze werden verwerkt door Steven Vanackere en Dries Moreels (BAM). De inspectieverslagen van 2009 hebben een nieuw xls-sjabloon dat door het Agentschap meteen in een databank kon worden samengevoegd. Ook op de databank van 2009 werden extra controles uitgevoerd, in dit geval door Roel Devriendt (IVA Kunsten en Erfgoed). Beide databanken zullen op termijn worden opgeslagen in het databeheersysteem van de Vlaamse overheid en worden nu al door de kunststeunpunten ingezet voor de veldanalyses.

Welke structuren komen aan bod?

Het grote voordeel van de nieuwe formule is dat de meeste structureel erkende organisaties op een systematische manier onderzocht worden. Het Kunstendecreet staat, zoals bekend, een geïntegreerde benadering voor van verschillende artistieke disciplines (behalve literatuur en film). Daarbinnen onderscheidt het decreet een aantal categorieën van organisaties, waarvan de volgende meegenomen werden in het onderzoek:

- **Kunstencentra (KC):** organisaties die in hoofdzaak de opdracht hebben de ontwikkelingen in de nationale en/of internationale kunstproductie te volgen door middel van creatie, presentatie, reflectie en/of publiekswerking;

- **Festivals (FE):** organisaties die in hoofdzaak de opdracht hebben om binnen een welbepaalde tijdsperiode de ontwikkelingen in de nationale en/of internationale kunstproductie te volgen door middel van presentatie, publiekswerking, reflectie en/of creatie;
- **Organisaties voor Nederlandstalige dramatische kunst (NDK):** organisaties die zich in hoofdzaak toeleggen op teksttheater en figurentheater;
- **Organisaties voor dans (DA):** organisaties die zich in hoofdzaak toeleggen op dans;
- **Organisaties voor muziektheater (MT):** organisaties die zich in hoofdzaak toeleggen op het vlak van initiatieven waarin muziek, in hoofdzaak live uitgevoerd, met theater vormen verbonden wordt;
- **Muziekgroepen en muziekensembles (ME):** vocale, instrumentale of gemengde groepen die zich in hoofdzaak toeleggen op het uitvoeren van muziek;
- **Concertorganisaties (CO):** organisaties die in hoofdzaak op een continue wijze concerten programmeren;
- **Muziekclubs (MC):** organisaties waarvan de werking in hoofdzaak betrekking heeft op presentatie, publiekswerking en omkadering van muzikanten;
- **Werkplaatsen (WP):** organisaties die zich in hoofdzaak toeleggen op ondersteuning van creatie, ontwikkeling, reflectie of zakelijke dienstverlening aan kunstenaars;
- **Organisaties voor beeldende kunst (BK):** organisaties die in hoofdzaak initiatieven ontwikkelen op het vlak van de hedendaagse beeldende kunsten;
- **Architectuurorganisaties (AR):** organisaties die in hoofdzaak publiekgerichte initiatieven ontwikkelen op het vlak van architectuur, landschapsarchitectuur, vormgeving, en/of ruimtelijke ordening door middel van presentatie en reflectie;
- **Organisaties voor audiovisuele kunsten (AV):** organisaties, die in hoofdzaak initiatieven ontwikkelen op het vlak van de presentatie, de niet-commerciële distributie en/of omkadering (of de creatie) van audiovisuele kunsten;
- **Organisaties voor kunsteducatie (KE):** organisaties, met uitzondering van onderwijsinstellingen, die in hoofdzaak educatieve activiteiten opzetten waarbij men individueel of in groep leert omgaan met kunsten;
- **Organisaties voor sociaal-artistieke werking (SA):** organisaties die in hoofdzaak procesmatige werkingen opzetten met een sociale en artistieke dimensie;
- De organisaties die door de Vlaamse regering als **steunpunt** worden aangewezen (**STP**);
- Binnen het luik publicaties en opnameprojecten, een apart artikel in het decreet, komen alleen de **tijdschriften** mee in de analyse (**PU**).

De meeste meerjarig gesubsidieerde organisaties komen daarmee onder de loep. Er zijn enkele uitzonderingen. De Instellingen van de Vlaamse Gemeenschap, die vóór 2006 nominatim werden gesubsidieerd, stroomden sinds 2006 in het Kunstendecreet, maar niet allemaal tegelijk of op dezelfde manier. Door de complexiteit van deze operaties is het in eerste instantie niet mogelijk om deze instellingen nu al mee te nemen in de analyse, maar in een volgende editie (periode 2010-2013) zal dat wel het geval zijn.

Een andere uitzondering is Oase, een Nederlandse publicatie in 2008-2009 als tijdschrift werd gesubsidieerd.*

Focus op 2007-2008 en toekomstperspectieven

Voor de organisaties die onder deze categorieën gesubsidieerd werden, zoomen we in eerste instantie in op financiële gegevens en tewerkstelling over de jaren 2007 en 2008. De gegevens voor 2009 waren in december 2010 nog in verwerking. De afrekeningen over 2009 moesten voor het eerst worden ingediend met een xls-sjabloon dat voor alle organisaties in het decreet identiek was. De verwerking ervan heeft wat nieuwe inzichten opgeleverd die zullen resulteren in een performante cijferverwerking van de afrekeningen van de nieuwe subsidieperiode (2010-2013) door het Agentschap.

Dit nieuwe sjabloon kwam echter niet in één klap tot stand. Uit de afrekeningen en inspectieverslagen van 2007 en 2008 is de groeiende interesse voor cijfermatige analyses af te lezen. Wat met de afrekeningen 2006 van de podiumkunsten werd uitgetoetst, werd in de jaren daarna stelselmatig in de andere sectoren toegepast. Voor de dataverzameling over 2006 is het daarom niet mogelijk om voor alle sectoren cijfers samen te voegen zonder extra onderzoekwerk te doen.

In de loop van 2011 zal het mogelijk zijn om de analyse voor de eerste periode van het Kunstendecreet te vervolledigen. Maar een vierjarige periode is sowieso te kort om evoluties op het spoor te komen. In wat volgt bekijken we 2007-2008 als een eerste steekproef die het fundament legt voor een langetermijnproces.

Deze rapportering is een eerste stap in een proces waarin op termijn meer gegevens worden ontsloten en geanalyseerd om een meer fijnmazig zicht te verkrijgen op meer aspecten van het Kunstendecreet in een bredere omgeving.

- Om te beginnen werken we aan een vollediger beeld van het Kunstendecreet (integratie van cijfergegevens over projecten en beurzen, integratie van gegevens van de grote instellingen). Op dit moment ontbreken ook gegevens over niet-gesubsidieerde initiatieven. Dit is een belangrijke *caveat* voor de interpretaties.
- We wijzen er met nadruk op dat de onderstaande analyse geen uitspraken doet over het kunstenlandschap in zijn geheel, maar enkel over dat deel dat door de structurele subsidies in het kader van het Kunstendecreet wordt gedekt, wat in een aantal subsectoren maar een beperkt en zeer specifiek onderdeel is. Op termijn is het de bedoeling de analyse ook open te trekken naar niet-gesubsidieerde actoren. Bestaande dataverzamelingen (RSZ-gegevens, de Uit!databank) maken dat voor een aantal kwesties (spreiding van het aanbod, tewerkstelling) in principe mogelijk.
- Ten slotte is het zo dat de verschillende steunpunten deze sectoroverschrijdende analyse aanvullen en uitdiepen met sectorspecifieke veldanalyses.

* Oase is een uitgave van NAI Publishers, een Nederlandse organisatie. De Kunstendecreetsubsidies worden uitgekeerd aan de Vlaamse distributeur van het tijdschrift, drukkerij/uitgeverij Die Keure. Oase meenemen in de analyse zou de cijfers vanaf 2008 zwaar vertekenen omdat de totale opbrengsten van Die Keure, die qua schaal niet vergelijkbaar zijn met die van Kunstendecreetorganisaties, in de tabellen zouden terechtkomen.

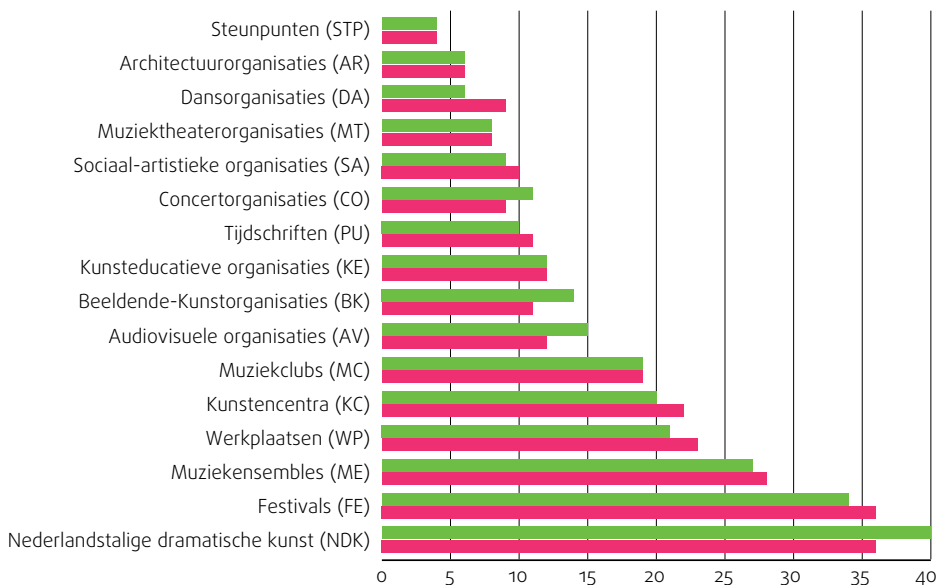

INKOMSTEN VAN KUNSTENDECREETSTRUCTUREN

In deze bijdrage presenteren we een eerste analyse van financiële en tewerkstellingsgegevens voor meerjarige structuren binnen het Kunstendecreet voor de periode 2007-2008. In het totaal spreken we over 330 verschillende organisaties die in beide jaren niet allemaal werden ondersteund. Het Kunstendecreet voorziet immers meerjarige subsidie-enveloppen voor twee en vier jaar. In 2008 stroomden er tweejarige structuren in en uit.

Zowel in 2007 als in 2008 tellen we in het totaal 256 verschillende organisaties. In 2008 was er in- en uitstroom. In 2008 werden 20 nieuwe structuren meerjarig erkend; van evenveel andere organisaties werd de subsidie eind 2007 stopgezet. Daarbij werd ook lichtjes ingegrepen op de verhoudingen tussen de verschillende decreetale categorieën. Niet alleen door de in- en uitstroom van organisaties, maar ook omdat een aantal organisaties van decreetcategorie veranderden. Grafiek 1 toont de verdeling van het aantal kunststructuren over de verschillende deelsectoren.

grafiek 1. Eantal organisaties per decreetcategorie

	NDK	FE	ME	WP	KC	MC	AV	BK	KE	PU	CO	SA	MT	DA	AR	STP
2007	40	34	27	21	20	19	15	14	12	10	11	9	8	6	6	4
2008	36	36	28	23	22	19	12	11	12	11	9	10	8	9	6	4

Wat volgt brengt voor het eerst een aantal cijfers over inkomsten en tewerkstelling van deze structuren op een systematische en geïntegreerde manier in kaart. Daarbij is het niet enkel de bedoeling om verschillen *tussen*, maar vooral ook *binnen* sectoren, werkvormen en artistieke disciplines in het vizier te krijgen.

ALGEMENE BLIK OP HET KUNSTENDECREET

Alle organisaties die we onder de loep nemen, ontvingen meerjarige subsidie van de Vlaamse Gemeenschap. Geen enkele organisatie is echter voor 100% gesubsidieerd. De structurele subsidie dekt in geen enkel geval het geheel van de werking. Het decreet schrijft ook voor dat structuren voor een bepaald percentage eigen inkomsten moeten verwerven. Alle organisaties hebben dan ook verschillende bronnen van inkomsten. Naast hun structurele middelen krijgen ze ook subsidies uit andere bronnen.

Op basis van de afrekeningdossiers van het Agentschap Kunsten en Erfgoed maken wij een onderscheid tussen:

- Vlaamse cultuursubsidies:
  - Meerjarige enveloppen Kunstendecreet;
  - Bijkomende Vlaamse cultuursubsidies: een aantal andere projectmatige subsidie-mogelijkheden binnen het Kunstendecreet waarop structuren een beroep kunnen doen (waaronder de aanvullende ondersteuningsmogelijkheden voor internationale initiatieven, creatieopdrachten en andere projectmatige middelen, ook uit erfgoed).
- Subsidies buiten het Vlaamse cultuurbeleid:
  - Subsidies van andere overheden:
    - Steden en gemeenten;
    - Provincies;
    - De Vlaamse Gemeenschapscommissie te Brussel.
  - Buitenlandse overheden, waaronder ook EU-subsidies.
  - Rest van de subsidies: alle andere subsidies, vooral van Vlaamse departementen (bv. innovatie).
- Alle andere opbrengsten: een restcategorie die uiteindelijk heel diverse types van opbrengsten bevat die sterk kunnen verschillen naargelang van de werkvorm of de sector (uitkoopsummen, sponsoring, coproductiebijdragen, inkomsten uit ticketverkoop of horeca, merchandising, andere diensten geleverd aan overheden of bedrijven enz.).

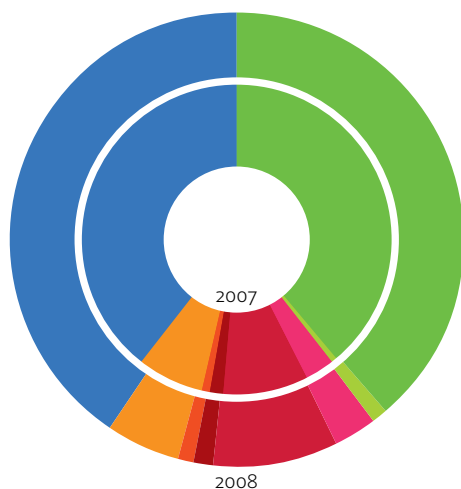
Voor het geheel van de onderzochte structuren kunnen we nagaan wat de verhouding is tussen de meerjarige subsidies in het kader van het Kunstendecreet en de andere inkomsten. In eerste instantie geven we de cijfers weer voor het Kunstendecreet in zijn geheel. De totale structurele subsidie van de hier besproken organisaties bedroeg 86 miljoen euro in 2007 en 89 miljoen euro in 2008. De totale opbrengsten bedroegen in die jaren respectievelijk 220 miljoen euro en 229 miljoen euro.

Grafiek 2 weegt de verhoudingen tussen de verschillende inkomstenbronnen tegen elkaar af.

De structurele subsidie in het kader van het Kunstendecreet vertegenwoordigt voor beide jaren 39% van de totale opbrengsten van alle kunststructuren. Het aandeel van de andere subsidies schommelt rond de 20%. Bij andere overheden springen vooral de gemeentelijke subsidies in het oog (9%). De diverse andere opbrengsten vertegenwoordigen voor 2007 en 2008 respectievelijk 39% en 41% van de opbrengsten van kunstorganisaties.

Voor het Kunstendecreet in zijn geheel – weliswaar zonder de grote instellingen en de projectmatige middelen – staat in deze jaren van hoogconjunctuur (2007 en 2008) tegenover elke euro investering vanuit het Kunstendecreet anderhalve euro input uit andere inkomstenbronnen: een halve euro andersoortige subsidies en één euro uit de markt.

grafiek 2. Diverse inkomsten van Kunstendecreetstructuren

	2007		2008	
meerjarige structurele werkingssubsidie	86.253.403,85 €	39%	88.987.432,78 €	39%
bijkomende Vlaamse cultuursubsidies	1.287.854,94 €	1%	2.683.173,52 €	1%
subsidie Provincie	6.709.830,05 €	3%	6.625.053,40 €	3%
subsidie Gemeente	19.383.956,92 €	9%	20.696.304,63 €	9%
subsidie VGC	2.960.338,68 €	1%	2.723.078,54 €	1%
subsidie buitenlandse overheden	2.174.981,70 €	1%	2.559.094,44 €	1%
rest van de subsidies	15.022.199,94 €	7%	12.163.070,79 €	5%
andere opbrengsten	86.619.154,31 €	39%	92.919.479,60 €	41%

Grafiek 2 toont aan dat het door het Kunstendecreet gedekte veld, in tegenstelling tot wat binnen bepaalde discoursen wel eens over de artistieke praktijk wordt gesuggereerd, hoe genaamd geen sector is die voor honderd procent op publieke middelen draait. Integendeel: tegenover de subsidies vanuit het Kunstendecreet staat een aanzienlijk bedrag aan andere opbrengsten. Het decreet bepaalt dat organisaties een bepaald percentage eigen inkomsten boven op de subsidies moeten realiseren. Het uitvoeringsbesluit legt die norm tussen 5% en 12,5%, berekend in verhouding tot de artistieke uitgaven (waarbij het regime kan verschillen naargelang van de werkvorm en het subsidiebedrag). Deze norm wordt voor het Kunstendecreet in zijn geheel ruimschoots overtroffen.

Tegelijk blijkt meteen dat het Kunstendecreet organisaties met heel uiteenlopende inkomstenstructuren ondersteunt. Bij een aantal organisaties is het Kunstendecreet wel degelijk de voornaamste financieringsbron die in uiteenlopende mate als hefboom functioneert om ook vanuit andere beleidsniveaus en vanuit de markt naar inkomsten te zoeken.

Dat verschillende subsectoren en types organisaties daarbij over verschillende mogelijkheden en troeven beschikken, zal blijken uit de volgende grafieken. Maar eerst stippen we nog enkele algemene opmerkingen aan over de diverse types van andere inkomsten.

In verband met de inkomsten uit de markt kan de vraag gesteld worden in welke mate hier ook sprake is van publieke middelen. In de omzet van organisaties worden immers facturen opgenomen die betaald worden door (ten dele) gesubsidieerde organisaties – bijvoorbeeld andere vanuit het Kunstendecreet gesubsidieerde organisaties of cultuurcentra. In een boekhouding worden deze inkomsten als inkomsten uit de markt genoteerd. Subsidiemiddelen hebben immers geen kleur en worden niet apart gemarkeerd. Maar ook voor gesubsidieerde betalers, zoals festivals of concertorganisaties, geldt dat de subsidies slechts een beperkt aandeel uitmaken van hun inkomsten. Cultuurhuizen genereren vaak heel wat inkomsten uit ticketverkoop, horeca, merchandising of sponsoring en worden vaak ook door diverse overheden ondersteund. Het is in principe dus niet mogelijk om uit te maken of de middelen waarmee zij hun uitkoopsommen/coproductiebijdragen betalen subsidies zijn of andere inkomsten.

Voor wat de samenwerking tussen (ten dele) gesubsidieerde organisaties betreft, moet verder worden opgemerkt dat die in de boekhouding niet altijd zichtbaar is (bv. gebruik van infrastructuur, technische begeleiding).

Ook in verband met de bijdrage vanuit andere beleidsniveaus zijn een aantal randopmerkingen nodig. Om te beginnen zijn de verhoudingen niet indicatief voor het beleid van steden of provincies; enkel de middelen die gekoppeld zijn aan de structurele subsidies vanuit het Kunstendecreet verschijnen op de grafiek. Lokale overheden zijn belangrijke actoren in het cultuurbeleid, vooral voor vele initiatieven die niet rechtstreeks vanuit het Kunstendecreet ondersteund worden. Die subsidies verschijnen dan ook niet op de grafieken.

Verder worden de bijdragen van steden, gemeenten en provincies tegelijk onder- en overschat.

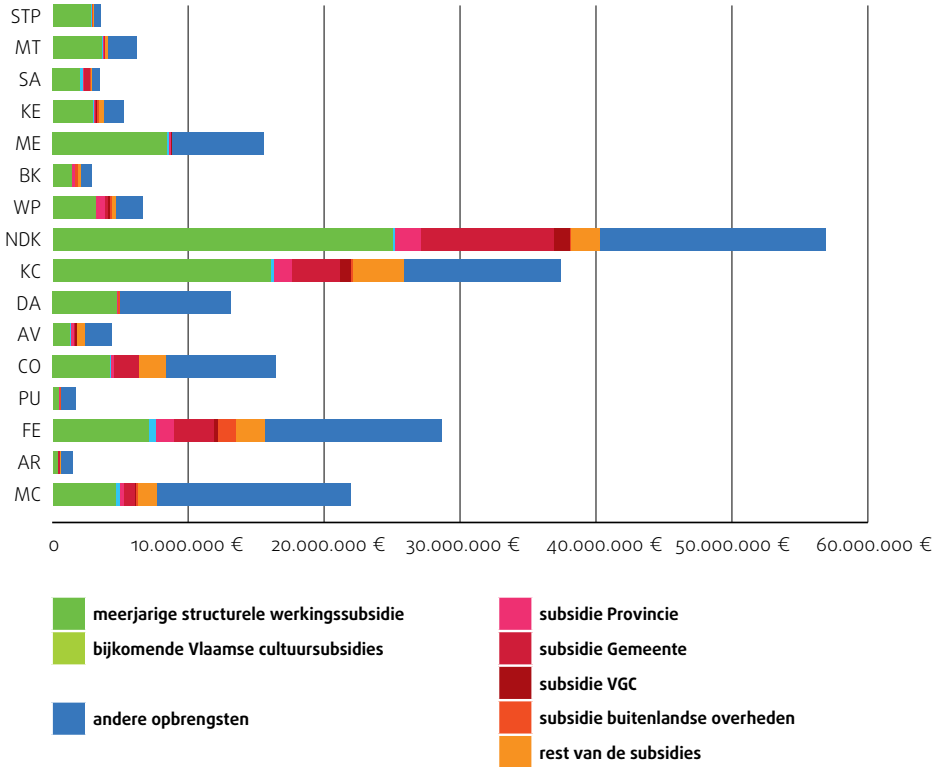
- De bijdrage van lagere overheden in de werking van Kunstendecreetstructuren wordt op de grafiek 2, en ook grafiek 3, enerzijds onderschat omdat een aantal stads- of gemeentebesturen uiteenlopende vormen van ondersteuning aanbieden: gebruik van infrastructuur, logistieke ondersteuning enz. In sommige gevallen verschijnen dergelijke vormen van ondersteuning niet in de boekhouding, omdat er geen financiële transacties mee gemoeid zijn.
- Anderzijds wordt de bijdrage van andere overheden op de grafiek ook overschat, want in een aantal gevallen vervult de rechtspersoon die de meerjarige subsidie ontvangt en beheert meer taken dan enkel die welke door het Kunstendecreet gesubsidieerd worden. Dat is met name het geval bij een aantal organisaties die in eerste instantie vanuit het gemeentelijk/provinciaal niveau ondersteund worden. Z33, Dommelhof en Zebracinema zijn voorbeelden van provinciale organisaties met een Kunstendecreetfunctie. In deze gevallen hebben sommige controle- of rapportering-instrumenten van de Vlaamse overheid enkel betrekking op de decretale functies, terwijl andere over het geheel van de werking gaan. De boekhouding rapporteert in die gevallen ook de taken die niet via het Kunstendecreet ondersteund werden. In andere gevallen – zoals bkSM, de beeldende-kunstwerking in CC Strombeek-Bever of VK concerten in GC Vaartkapoen – is de Kunstendecreetwerking die ingebed is in lokale structuren, in een aparte vzw ondergebracht.

Gevalen kunnen al bij al zeer specifiek zijn: SMAK is een stedelijke structuur die op Vlaams niveau zowel vanuit het Erfgoed- als vanuit het Kunstendecreet ondersteund wordt. In wat volgt willen wij inzoomen op de verschillende inkomstenstructuren van de kunstorganisaties, met oog voor de specificiteit van dergelijke cases.

INZOOMEN OP DE DECRETALE CATEGORIEËN

Grafiek 3 geeft voor de verschillende decretale categorieën weer hoe de verschillende inkomstenbronnen zich tot elkaar verhouden.

grafiek 3. Inkomstenbronnen van de verschillende decreetcategorieën

Grafiek 3 weegt voor de verschillende decretale categorieën de onderlinge verhoudingen af tussen de verschillende bronnen van inkomsten. Voor elke categorie is het gemiddelde bedrag voor de werkingsjaren 2007 en 2008 berekend. We hernemen dezelfde inkomstentypes als op grafiek 2. Wat voor de totale opbrengsten binnen het Kunstendecreet als geheel geldt, gaat ook op voor de diverse deelsectoren: tegenover de input van het Kunstendecreet staat een return van andere inkomsten die in de meeste gevallen hoger is. Tegelijk brengt de grafiek een aantal sectorspecifieke elementen aan het licht. Bovenaan de grafiek staan de categorieën waar de structurele subsidie gemiddeld het kleinste aandeel in de totale opbrengsten uitmaakt. Naarmate we in de grafiek verder naar beneden gaan, wordt het aandeel van de structurele subsidies steeds belangrijker. Onderaan zien we de vier kunstensteunpunten, die hun diensten doorgaans *pro bono* aan een hoofdzake-

lijk professioneel doelpubliek ter beschikking stellen. Op de bovenste helft van de grafiek verschijnen niet toevallig categorieën met hoofdzakelijk organisaties die een receptieve werking ontplooiën: de muziekclubs, architectuurorganisaties en festivals.

Bepaalde bedrijvigheden lenen zich beter tot het genereren van inkomsten dan andere. Een muziekclub, bij voorbeeld, heeft kassaontvangsten en ontwikkelt daarnaast vaak ook horeca-activiteiten. Meer algemeen hebben organisaties met een presentatiefunctie – zoals ook concertorganisaties en festivals – troeven in handen om inkomsten te verwerven uit sponsoring of horeca-activiteiten of dergelijke. Anderzijds zijn er ook heel wat structuren met een louter producerende werking die heel wat eigen inkomsten genereren uit andere bronnen, zoals uitkoopsommen en coproductiebijdragen. De dansstructuren en de muzikensembles hebben een hoog aandeel inkomsten uit andere bronnen dan subsidies, zo blijkt uit grafiek 3. De structuren in deze categorie hebben met elkaar gemeen dat ze internationaal erg actief zijn – zij ondervinden immers minder hinder van taalgrenzen dan anderen. Die constatering vraagt er nogmaals om niet uit het oog te verliezen dat de subsidie vanuit het Kunstendecreet als een hefboom functioneert, een solide basis die nodig is om op zoek te gaan naar andere financieringsbronnen, vaak in het buitenland.

Zowel producerende als receptieve organisaties slagen erin om inkomsten uit de markt te genereren, waarbij het type inkomsten kan verschillen naargelang van de werking. Het grote verschil tussen organisaties met een producerende dan wel receptieve werking lijkt te schuilen in de mate waarin men ook andere subsidiënten op andere overheidsniveaus kan aanspreken.

Op grafiek 3 springen grote verschillen in het oog voor het aandeel van andere subsidies in de totaliteit van de opbrengsten, en dan vooral van de subsidies die vanuit andere beleidsniveaus dan het Vlaamse worden toegekend. Dat aandeel is voor een aantal categorieën veeleer klein, met name voor dansstructuren, muzikensembles, muziektheatergezelschappen en publicaties – doorgaans organisaties die geen publieksaanbod op een specifieke locatie ontplooiën en met wie lokale overheden allicht moeilijker een band kunnen uitbouwen. Anders ligt dat bij kunstencentra en festivals – maar ook bij de structuren die als concertorganisaties en audiovisuele structuren geboekstaafd staan en die in de praktijk vaak ook festivals zijn. Vele dergelijke organisaties krijgen ook middelen van steden, gemeenten en provincies.

Eerst en vooral valt op dat in nogal wat gevallen sprake is van een *joint effort* tussen verschillende beleidsniveaus. Zowel de gemeenten als de provincies investeren mee in Kunstendecreetorganisaties. Voor wat de Kunstendecreetstructuren betreft, blijkt dat deze overheidsniveaus nog eigen accenten leggen.

Een specifiek geval lijken alvast de theaterstructuren te zijn. Van de in hoofdzaak ‘producerende’ decreetcategorieën halen zij het hoogste aandeel inkomsten uit andere subsidiebronnen. De organisaties die onder de categorie ‘Nederlandstalige dramatische kunst’ vallen, zijn in de praktijk zeer uiteenlopend. Zo zijn er gezelschappen die alleen maar producties maken en daarmee op tournee gaan; zij hebben geen receptieve werking en exploiteren geen infrastructuur. Maar er zijn er heel wat andere (niet alleen de stadstheaters, maar ook heel wat gezelschappen uit het zogenoemde ‘middenveld’, zoals Antigone, ‘t Arsenaal of Theater Zuidpool) die een eigen infrastructuur hebben.

Functionele diversiteit is echter niet de enige reden waarom theaterproducenten heel uiteenlopende bronnen van inkomsten combineren. Ook historische redenen spelen een rol. Steden en sommige provincies hebben een lange traditie in het ondersteunen van theater, en die traditie zet zich tot op heden door.

We onthouden alvast dat historische redenen vaak een grote rol spelen bij de keuze van diverse overheden om bepaalde structuren al dan niet te ondersteunen, zoals het groenboek voor de interne staatshervorming ook beschrijft. En dat problematiseert tegelijk het perspectief dat grafieken 3 en 4 oproept. Cases zoals SMAK, Z33, bkSM of de stadstheaters zijn geen uitzondering maar maken deel uit van het patroon. In niet weinig gevallen blijken trends voor bepaalde categorieën terug te voeren tot dergelijke, heel specifieke gevallen. Zo lijkt het alsof de provinciale middelen belangrijk zijn voor de categorie van de werkplaatsen, maar in de praktijk gaat het grotendeels om de provinciale middelen voor Z33. De Vlaamse Gemeenschapscommissie besteedt relatief veel geld aan festivals en kunstencentra, maar de steun aan KunstenfestivaldesArts en Kaaitheater speelt daarin een doorslaggevende rol.

TYOLOGIE VAN CATEGORIEËN EN FUNCTIES

Deze voorbeelden geven aan dat we, als het gaat over de verscheidenheid aan opbrengsten, voorzichtig moeten zijn met generaliserende uitspraken in verband met de decreetale categorieën binnen het Kunstendecreet. Niet alleen *tussen* de verschillende subsectoren maar ook *binnen* elke subsector zelf zijn er relatief grote verschillen in de inkomstenstructuur. Dat blijkt met name uit grafiek 4, die een voorzet geeft om anders te kijken naar de Kunstendecreetstructuren. Hij verlegt het perspectief van de categorieën naar de individuele organisaties. Alle structuren krijgen naargelang van hun inkomstenstructuur een individuele plek op de grafiek (op basis van gegevens voor 2007).

Elke individuele organisatie is op grafiek 4 een bol waarvan de grootte gebaseerd is op de totale opbrengsten van organisaties (dus niet op de subsidie-enveloppe). De kleur van die bol verwijst naar de decreetcategorieën.

Elke organisatie krijgt een unieke plek al naargelang er binnen de totaliteit van de opbrengsten meer of minder gesteund wordt op subsidies (horizontale as) en op basis van wat binnen die subsidies het aandeel is van de meerjarige enveloppe in het kader van het Kunstendecreet (verticale as).

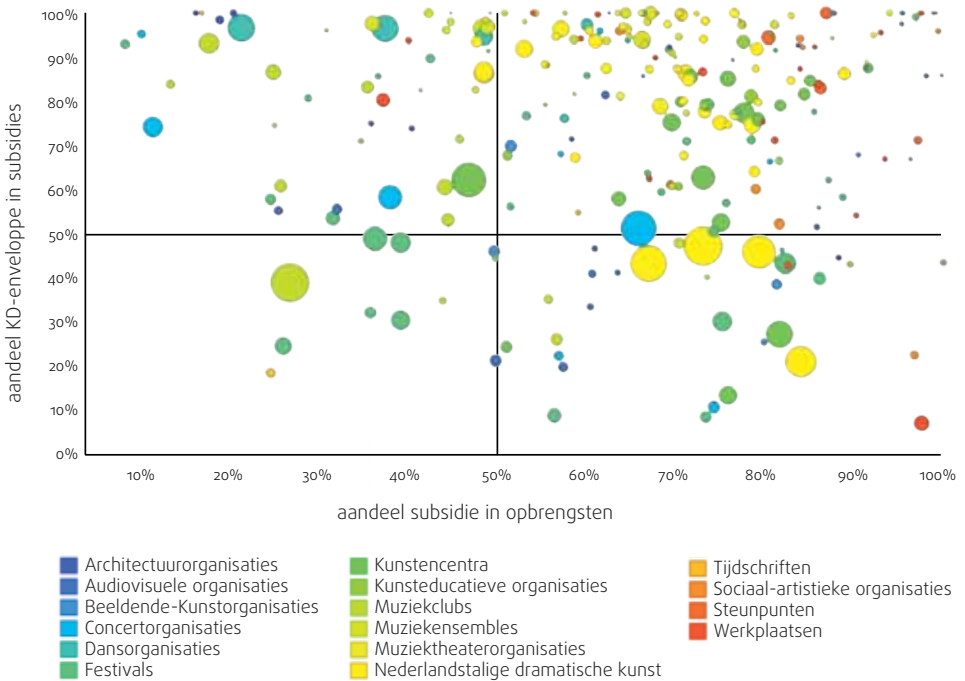
- De horizontale as weegt subsidies af tegen inkomsten uit de markt. Hoe meer de subsidies doorwegen in de totale opbrengsten, hoe rechtser zij op de grafiek staan. Hoe meer de middelen uit de markt doorwegen, hoe linkser zij op de grafiek staan.
- De verticale as duidt enkel de subsidies aan, en het aandeel daarin van de verschillende overheidsniveaus. Bij organisaties die boven aan de grafiek staan is het aandeel van de Vlaamse structurele subsidies groot. Hoe lager op de grafiek, hoe belangrijker andere subsidies doorwegen.

Alle organisaties kunnen dus in vier kwadranten onderverdeeld worden:

- Rechtsboven staan structuren die grotendeels op Vlaamse subsidies leunen;
- Rechtsonder staan structuren bij wie de inkomsten voornamelijk uit subsidies bestaan, maar van uiteenlopende origine zijn. De bol rechtsonder is bijvoorbeeld Z33. In dit kwadrant vinden we ook het KunstenfestivaldesArts, dat door verschillende Belgische gemeenschappen ondersteund wordt. We vinden hier ook de stadstheaters terug: de vier grote gele bollen zijn KVS, NTGent, Toneelhuis en HETPALEIS.
- Linksboven staan organisaties die minder dan de helft van hun inkomsten uit subsidies halen, die wel hoofdzakelijk Vlaams zijn. Voorbeelden zijn de architectuurorganisatie Antwerpen Averechts, dansgezelschappen als Les Ballets C de la B en Ancienne Belgique, dat in deze periode nog als muziekclub ondersteund werd.
- Linksonder zijn de minst prototypische Kunstendecreetorganisaties terug te vinden. Zij halen hun inkomsten grotendeels uit de markt. De subsidies die ze ontvangen zijn voor het merendeel andere dan structurele Kunstendecreetsubsidies. Hier vinden we niet zoveel organisaties terug; het zijn hoofdzakelijk festivals.

grafiek 4. Typologie van organisaties op basis van hun inkomstenstructuur

Grafiek 4, die organisaties weergeeft en niet alleen decreetcategorieën, opent een heel ander perspectief: hij reveleert de diversiteit aan structuren binnen het decreet – en ook *binnen* de verschillende decretale categorieën. Het verhaal van grafiek 3 wordt gedeeltelijk bevestigd.

In de rechter bovenhelft van de grafiek bevinden zich veel producenten (podiumgezelschappen, muziekensembles, maar ook tijdschriften). Dat betekent dat zij in hoofdzaak op Vlaams niveau ondersteund worden. Maar er zijn belangrijke nuances.

Linksboven vinden we heel wat dansstructuren, wat betekent dat ze heel wat eigen inkomsten genereren. De theatergezelschappen vinden we voornamelijk verspreid over de gehele rechterhelft van de grafiek. Dat betekent dat ze het grootste deel van hun opbrengsten uit subsidies halen. Ook hier is de diversiteit niet gering: een aantal zijn hoofdzakelijk Vlaamse structuren, terwijl andere een meer hybride subsidiestructuur hebben.

Ook bij de receptieve organisaties springt een diversiteit in het oog die in grafiek 3 gemaskeerd bleef. De organisaties linksonder zijn inderdaad hoofdzakelijk festivals, maar het beeld voor deze categorie in haar geheel is anders: de festivals zijn tamelijk evenwichtig verdeeld over de vier kwadranten.

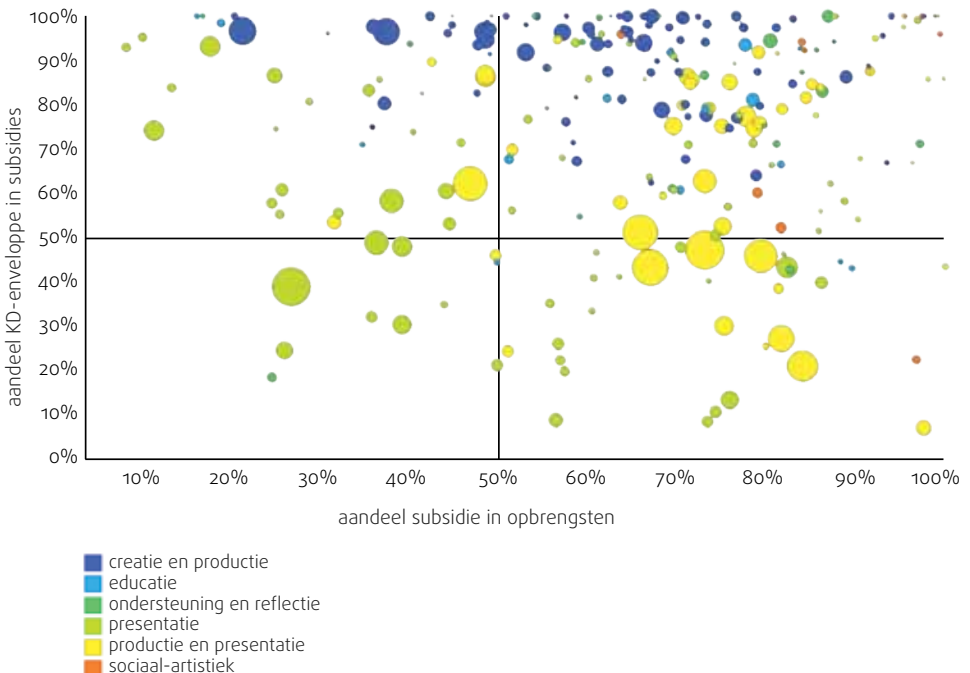
Al bij al geeft de verdeling van de decretale categorieën een tamelijk diffuus beeld. Op grafiek 4 bepalen heel uiteenlopende factoren de plek van een organisatie. De verschillen tussen werkvormen en disciplines vormen een belangrijke factor. Zij zijn ten dele gereleerd aan functies van organisaties. Ook de internationale dimensie (buitenlandse inkomsten) en het feit dat men al dan niet een eigen infrastructuur exploiteert, spelen een belangrijke rol.

Ten slotte zijn er wisselende relaties met andere overheidsniveaus, die ten dele aan deze functies gekoppeld zijn maar vaak ook historisch bepaald zijn. Daarom geven de bovenstaande grafieken niet alleen aan dat het nodig is om de blik op 'het Kunstendecreet' niet alleen te vervolledigen met een blik op de eigenheid van de decretale categorieën, maar evengoed dat het nodig is om een aantal andere perspectieven en invalshoeken, meer op maat van de verscheidenheid van structuren, aan te reiken.

Grafiek 5 geeft een aanzet voor een voorstel: een typologie op basis van *functies*. Los van de bestaande decretale categorieën of artistieke subdisciplines worden de Kunsten-decreetorganisaties getypeerd op basis van de functies die zij in hoofdzaak opnemen. Wij maken daarbij een onderscheid tussen:

- organisaties met een hoofdzakelijk producerende werking (alle muziekensembles, dansstructuren, niet weinig theaterorganisaties);
- organisaties met een hoofdzakelijk receptieve werking (de meeste festivals, behalve dan creatiefestivals, zoals KunstenfestivaldesArts, Antwerpen Open of Theater aan Zee);
- organisaties die een producerende en receptieve werking combineren (kunstencentra, een heel aantal theatergezelschappen);
- organisaties met een reflexieve of ondersteunende functie ten aanzien van kunstenaars en hun praktijk (hier brengen we een aantal werkplaatsen, alternatieve managementbureaus, steunpunten, residenties en publicaties onder);
- organisaties met hoofdzakelijk educatieve werking (alle kunsteducatieve organisaties, aangevuld met enkele audiovisuele organisaties);
- organisaties met hoofdzakelijk sociaal-artistieke werking (valt samen met de decreet-categorie).

grafiek 5. Kwadranten, volgens functies van organisaties

Grafiek 5 geeft een veel leesbaarder beeld dan grafiek 4:

- Producenten staan bovenaan de tabel. Zij worden op een uitzondering na op Vlaams niveau ondersteund. Tussen de producenten bestaat een tamelijk grote diversiteit – een spectrum – als het aankomt op inkomsten uit de markt. We gaven hierboven al aan dat de internationale activiteiten van de organisaties hierbij een betekenisvolle rol spelen.
- Organisaties met een louter receptieve werking hebben een meer hybride inkomstenstructuur: zij bevinden zich onderaan de grafiek.
- Organisaties die een producerende en een receptieve werking met elkaar combineren, geven een ander spectrum te zien. Zij bestrijken de twee rechtse kwadranten. Deze organisaties hebben een in hoofdzaak gesubsidieerde werking, maar werken vaak met middelen vanuit verschillende overheidsniveaus.
- Een aantal aanvullende functies – educatie, ondersteuning, reflectie – halen weinig inkomsten uit de markt en worden hoofdzakelijk op Vlaams niveau ondersteund. Zij staan dan ook meestal rechts bovenaan de grafiek.

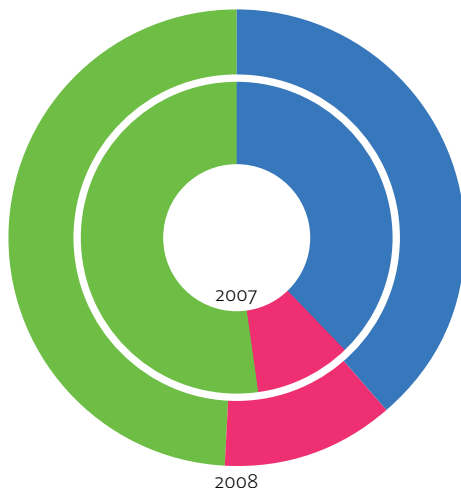
UITGAVEN VAN KUNSTENDECREETSTRUCTUREN

In dit deel hebben we het niet meer over de inkomsten, maar over de uitgaven van de organisaties die gesubsidieerd worden via het Kunstendecreet. Daarbij zijn we eerst en vooral geïnteresseerd in het deel van de uitgaven dat naar tewerkstelling gaat. Daarbinnen zoomen we vervolgens in op verschillende personeelstypes: artistieke medewerkers, publiekswerking, administratie, techniek, onderhoud en logistiek.

AANDEEL LONEN BINNEN HET GEHEEL VAN DE UITGAVEN

Grafiek 6 geeft een algemeen beeld van de totale uitgaven van alle Kunstendecreetorganisaties samen. Hij geeft weer hoe uitgaven voor tewerkstelling zich verhouden tot andere uitgaven van de organisaties. Daarbij hebben we ook oog voor het feit dat niet alle medewerkers in dienstverband werkzaam zijn. Sommigen leveren hun diensten op zelfstandige basis, rekenen af via honoraria, incasseren vrijwilligersvergoedingen of werken via de kleine vergoedingsregeling voor kunstenaars. Er zijn betalingen via uitzendkantoren of sociale

grafiek 6. Aandeel lonen en andere vergoedingen in het geheel van de uitgaven

	2007		2008	
alle bezoldigingen	86.168.572,49 €	38%	88.886.790,09 €	39%
andere vergoedingen	22.092.205,90 €	10%	27.693.588,56 €	12%
alle andere kosten	118.267.256,64 €	52%	112.685.741,95 €	49%

bureaus voor kunstenaars (SBK's), stagiairs, derde betalers, brugpensioen en andere. Al deze andere vergoedingen voor geleverde diensten vatten we samen onder de noemer 'andere vergoedingen'. Alle andere uitgaven die niet aan lonen of dergelijke diensten gerelateerd zijn, komen terecht in een restcategorie ('alle andere kosten').

We geven de waarden voor alle onderzochte organisaties samen en maken daarbij een onderscheid tussen 2007 en 2008.

Zowel in 2007 als in 2008 gaat gemiddeld een kleine 40% van de totale uitgaven van Kunstendecreetorganisaties naar bezoldigingen. Het gaat om 86, respectievelijk 89 miljoen euro, een bedrag dat zowel in relatieve als in absolute termen vergelijkbaar is met de inkomsten die de organisaties verwerven uit hun structurele subsidies. Voor elke euro Kunstendecreet-subsidie gaat er dus tegelijk één euro naar lonen van personeel in dienstverband. Daarbij komen nog die andere vergoedingen voor administratieve, artistieke en andere medewerkers. De andere vergoedingen trekken de gemiddelde uitgaven aan tewerkstelling op tot ongeveer 50% van de totale uitgaven.

De andere vergoedingen zijn samen goed voor 10% in 2007 en 12% in 2008. In absolute cijfers is de stijging spectaculair. We zien op korte termijn een relatief sterke toename van vergoedingen voor medewerkers buiten dienstverband, een stijging die vooral toe te schrijven is aan een toenemende tewerkstelling via interim-kantoren en SBK's. Dat kan een indicatie zijn van een toenemende verfreelancing van de artistieke praktijk, die voor de podiumkunsten ook al in de publicatie *Metamorfose in podiumland. Een veldanalyse* (VTi, 2007) gesignaleerd werd. Grafiek 6 suggereert dat dit niet ten koste van de tewerkstelling in dienstverband gaat, want ook daar zien we een kleine toename – waarbij we ook vaststellen dat de loonkost sterker stijgt dan de indexering in dezelfde periode. Dat zijn interessante cijfers, maar we noteren dat we het voorlopig over een gegevensreeks van amper twee jaar hebben, en dat we dus voorzichtig moeten zijn met conclusies in verband met trendbreuken.

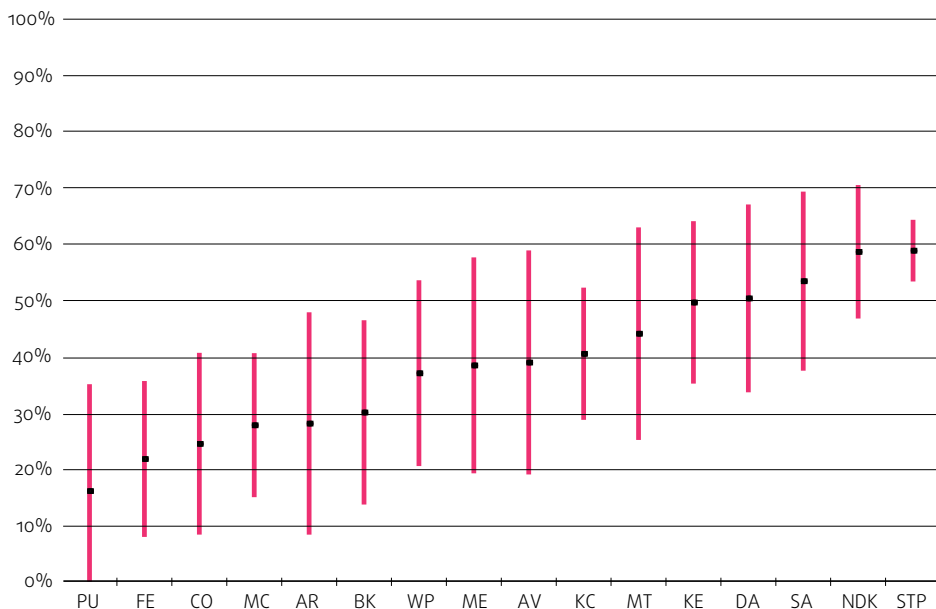
In grafiek 7 doen we een nieuwe poging om niet alleen verschillen *tussen*, maar ook *binnen* decreetcategorieën aan te tonen. Voor elk van de categorieën in het decreet geeft hij het aandeel weer van de loonkost in verhouding tot de totale kostenstructuur. Voor elke categorie geeft het bolletje midden op de lijn het gemiddelde percentage weer. De lijnen geven dan weer de verschillen *binnen* de categorieën aan. Het bolletje staat midden op een lijn waarvan de uitersten de standaarddeviatie weergeven (de gemiddelde afwijking van het gemiddelde). Is de lijn langer, dan zal het gemiddelde minder representatief zijn voor de categorie in kwestie, want er zijn gevallen die sterk van dat gemiddelde afwijken.

Het eerste wat opvalt zijn opmerkelijke verschillen tussen de decretale categorieën. Het gemiddelde aandeel van de loonkost binnen de totale uitgaven loopt sterk uiteen. Bij de theaterstructuren en de steunpunten is dat bijna 60%, bij festivals iets meer dan 20%. Bij organisaties met een sterk uitgebouwde publieksfunctie ligt het aandeel van de loonkosten relatief laag. Zij zullen kunstenaars natuurlijk sneller indirect vergoeden, bijvoorbeeld via uitkoopsommen, die niet in de rubriek lonen of andere vergoedingen terug te vinden zijn. Bij de podiumkunstenproducenten – Nederlandstalige dramatische kunst, dans en muziektheater – maar ook de sociaal-artistieke en kunsteducatieve organisaties, gaat meer dan de helft van de middelen naar lonen. Naarmate productie binnen het geheel

van de activiteiten belangrijker wordt, staan de organisaties veeleer rechts op de grafiek. Een uitzondering zijn de muziektheaters en -ensembles, met een gemiddelde loonkost van minder dan 50%. Daarbij hoort een *caveat*: op deze grafiek worden enkel de lonen, en niet de andere vergoedingen weergegeven. Bij muziekensembles en muziektheatergezelschappen zijn er soms grote verschillen in de manier waarop kunstenaars betaald worden, zelfstandig of in dienstverband, en dat verklaart waarom de gemiddelde loonkost hier relatief laag is, en de afwijking ten opzichte van het gemiddelde groot.

Andermaal blijkt dat we voorzichtig moeten zijn met gemiddelden per categorie. In nogal wat gevallen is de rode lijn immers vrij lang, wat aangeeft dat er binnen zulke categorie verscheidenheid bestaat. De lijn is zeer kort bij de kunstensteunpunten en relatief kort bij kunstencentra en theaters. Dat betekent dat bij deze structuren de verhouding tussen personeelskost en andere uitgaven min of meer gelijk is. Grote verschillen zijn er dan weer bij muziekensembles, dansgezelschappen, architectuurorganisaties en audiovisuele organisaties. Dat heeft niet alleen te maken met de diverse functies die deze organisaties opnemen, maar ook met de verschillende manier waarop organisaties hun mensen betalen. Reden om straks weer in te zoomen op de specifieke positie van alle structuren. Maar eerst kijken we naar het aandeel van de verschillende personeelstypes binnen de tewerkstelling bij Kunstendecreetstructuren.

grafiek 7. Aandeel van de loonkost bij Kunstendecreetcategorieën

ARTISTIEKE LONEN EN VERGOEDINGEN

De beschikbare gegevens maken het mogelijk om, voor wat lonen en andere vergoedingen betreft, een onderscheid te maken tussen de diverse soorten vergoeding van verschillende types medewerkers. De afrekeningdossiers bevatten daarover vrij gedetailleerde informatie. Op basis van de CAO Podiumkunsten gebruikte de IVA Kunsten en Erfgoed tot en met 2008 voor alle organisaties in het Kunstendecreet een functieclassificatie met 26 categorieën, die geclusterd werden in 6 groepen:

- **Artistiek:** niet enkel (uitvoerende of scheppende) kunstenaars, maar ook artistiek leiders, dramaturgen, ontwerpers, programmatoren, regisseurs/choreografen en hun assistenten;
- **Onderhoud en logistiek:** chauffeurs, conciërges, gebouwbeheerders, schoonmaakpersoneel enz.;
- **Publiekswerking:** dramadocenten, publieksmedewerkers, pers en promotie, onthaalpersoneel, portiers en bewakers;
- **Technisch-artistiek:** grimeurs, kappers, ateliermedewerkers, theatertechnici, rekwisiteurs enz.;
- **Administratief:** zakelijk leiders, ondersteunende diensten;
- **Andere:** niet gespecificeerde of gedetailleerde 'andere vergoedingen'.

Grafiek 8 geeft weer welk bedrag de onderzochte organisaties in 2008 spendeerden aan medewerkers binnen deze verschillende personeelstypes. Voor elk van die types wordt bovendien het onderscheid gemaakt tussen bezoldigingen (in dienstverband, met kort- of langlopende contracten) en de andere vergoedingen. Voor de artistieke functies maken we een extra onderscheid: scheppende/uitvoerende kunstenaars enerzijds en de andere artistieke functies die de functieclassificatie onderscheidt anderzijds. Wij geven enkel de cijfers voor 2008 omdat de gegevens voor dit jaar voor meer organisaties compleet zijn.

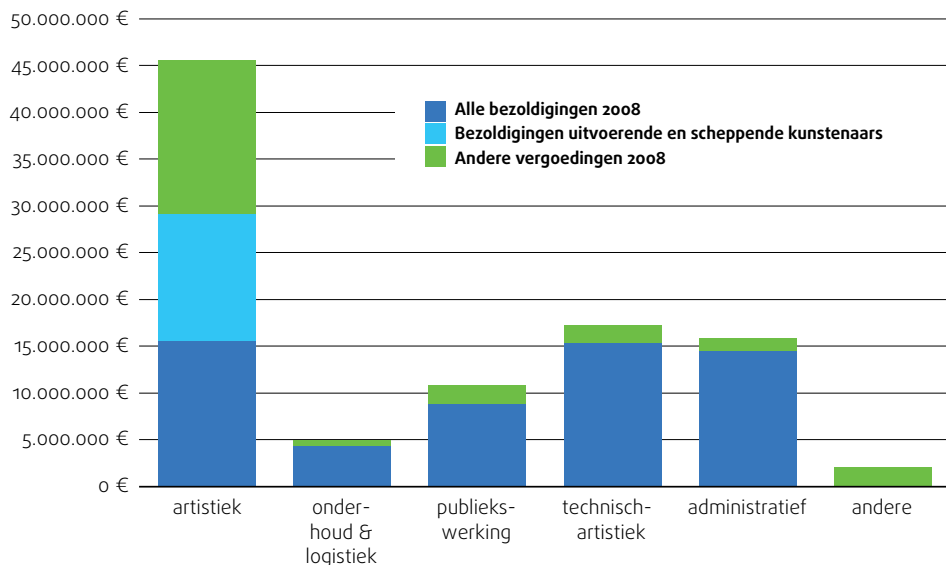
Artistieke loonkosten wegen duidelijk het meest door in wat organisaties in het totaal uitgeven aan lonen en andere vergoedingen. De grafiek toont wel dat artistieke uitgaven relatief vaak gebeuren via dergelijke 'andere vergoedingen' (dus buiten dienstverband via honoraria, SBK's, kleine vergoedingsregeling en dergelijke).

Voor de artistieke lonen kunnen we een onderscheid maken tussen scheppende en uitvoerende kunstenaars, en andere artistieke medewerkers (artistiek leiders, programmatoren, dramaturgen en dergelijke). Die verhouding blijkt ongeveer 50/50 te zijn. Voor de 'andere artistieke vergoedingen' (buiten dienstverband) is het niet mogelijk dit onderscheid tussen kunstenaars en andere artistieke medewerkers te maken. Met de huidige manier van rapporteren is het (nog) niet mogelijk om de uitgaven die rechtstreeks naar kunstenaars gaan, loepzuiver in kaart te brengen.

Grafiek 8 biedt een weergave van de verhoudingen tussen de verschillende personeelstypes, maar laat uiteraard niet toe om te bepalen welke verhouding tussen de verschillende personeelstypes nodig en/of wenselijk zou zijn, laat staan er een norm uit af te leiden. De 'ideale verhouding' tussen artistieke en andere lonen is uiteraard niet in algemene termen te bepalen en moet gerelateerd worden aan een goede kennis van de functies en kerntaken van artistieke organisaties, die – zoals hierboven al uitvoerig bleek – heel diverse functies op zich nemen en in heel uiteenlopende relaties staan tot (lokale) publieke lichamen en tot de markt.

grafiek 8. Verdeling van lonen en andere vergoedingen over verschillende personeelstypes

	Artistiek	Onderhoud & Logistiek	Publiekswerking	Technisch-artistiek	Administratief	Andere
	15.598.676,55 €	4.316.694,00 €	8.830.111,09 €	15.382.250,34 €	14.467.759,48 €	
	13.469.572,14 €					
	16.521.522,96 €	643.036,27 €	1.982.896,15 €	1.880.279,15 €	1.402.989,42 €	2.130.626,53 €

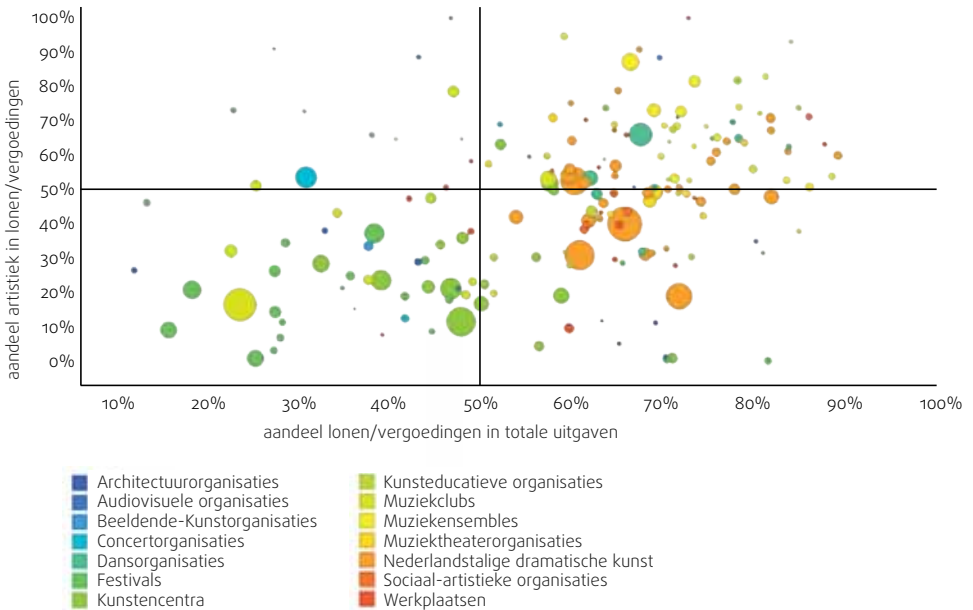
UITGAVEN AAN (ARTISTIEKE) LONEN EN VERGOEDINGEN

In wat volgt koppelen we de verhoudingen tussen de verschillende personeelstypes aan de decretale categorieën en de functie van organisaties. Grafiek 9 is opgebouwd volgens hetzelfde principe als de grafieken 4 en 5. Elke organisatie wordt voorgesteld met een bol die de grootte van de totale uitgaven weergeeft. De kleur is gebaseerd op de decretale categorie waaronder de organisatie ressorteert.

Elke structuur krijgt opnieuw een unieke plek op de grafiek op basis van twee parameters:

- De horizontale as geeft voor elke structuur het aandeel van de lonen en vergoedingen in het totaal van de uitgaven. Bij organisaties links op de grafiek is het aandeel personeelsgerelateerde kosten kleiner en wegen de andere uitgaven meer door in de totale uitgaven. Bij organisaties rechts op de grafiek nemen de loonkosten een grotere hap uit het budget.
- De verticale as geeft het aandeel van de artistieke lonen en vergoedingen in het totaal van lonen en vergoedingen. Organisaties bovenaan de grafiek hebben meer artistieke medewerkers in de personeelsploeg. Structuren onderaan werken vooral met niet-artistiek personeel.

Grafiek 9: verdeling organisaties op basis van (artistieke) lonen en vergoedingen

Opgelet: wij tellen de loonkosten én andere manieren om medewerkers te vergoeden samen. Daarbinnen maken wij dus geen onderscheid tussen vergoedingen via freelance werk en lonen in dienstverband.

Op deze grafiek zijn slechts 192 organisaties opgenomen, omdat niet van alle organisaties de cijfers over tewerkstelling met evenveel detail beschikbaar zijn. Rechtsboven bevinden zich de organisaties met zwaardere personeelskosten met overwegend artistieke tewerkstelling. Linksonder vinden we structuren waar de kost van lonen en vergoedingen laag is en waar de artistieke tewerkstelling bovendien een minoriteit vormt. Bij organisaties linksboven weegt de tewerkstellingskost minder door en wordt vooral met artistiek personeel gewerkt. Rechtsonder bevinden zich de structuren waar de loonkost zwaar doorweegt binnen de totale uitgaven – daarbij zijn de artistieke lonen in de minderheid.

Opvallend is opnieuw de diversiteit binnen een aantal decretale categorieën zoals de werkplaatsen en de audiovisuele organisaties. Die structuren zitten verspreid over de verschillende kwadranten. Anderzijds zijn er ook een aantal categorieën – zoals andermaal de dansstructuren en de muziekensembles – met een relatieve homogeniteit. Het beeld middels decretale categorieën lijkt minder diffuus dan dat over de inkomsten van organisaties. Het verband met de functionele benadering is echter opnieuw evident. In het algemeen zien we dat organisaties met een receptieve functie (muziekclubs, kunstencentra, festivals) hoofdzakelijk op de linkerhelft van de grafiek gesitueerd zijn (relatief laag aandeel lonen en andere vergoedingen), maar ook dat je daarbinnen een onderscheid kunt maken tussen structuren die al dan niet door kunstenaars (of ten minste *as such* ingeschreven personeel) gerund worden. Organisaties met een producerende werking bevinden zich op de rechterkant van de grafiek.

Theaterhuizen bevinden zich meestal rechts, wat erop duidt dat de loonkosten sterker doorwegen in de totale uitgaven. Maar op de verticale as bestrijken zij een zeker spectrum: het aandeel van de artistieke binnen de totale lonen en uitgaven kan sterk verschillen van theater tot theater. Onderaan de grafiek vinden we om die reden organisaties zoals de stadstheaters, BRONKS en HETPALEIS. Dat zijn niet toevallig organisaties die een infrastructuur met een programmering en een publiekswerking hebben. Het is een extra reden om in discussies over overhead en artistieke kosten met die functies rekening te houden. Voor dergelijke structuren maken immers niet alleen het artistieke, maar ook de exploitatie van de infrastructuur, de ontwikkeling van cultuurparticipatie en het gesprek met diverse gemeenschappen, integraal deel uit van de kerntaken waarvoor zij – niet zelden vanuit verschillende overheidsniveaus – gesubsidieerd worden.

CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

Een van de primeurs in de bovenstaande analyse is dat een exhaustieve reeks kerncijfers over financiën en tewerkstelling binnen het Kunstendecreet hier voor het eerst voor de verschillende sectoren op systematische wijze onderzoeksmatig ontsloten wordt.

1. Economische blik op het Kunstendecreet

In het algemeen tonen de cijfers aan dat **het Kunstendecreet werkt als een sterke katalysator van economische activiteit**.

De *directe economische impact* van de subsidies vanuit het Kunstendecreet in hun geheel is groot. Voor de twee onderzochte jaren 2007-2008 staat tegenover een structurele subsidie van 86 tot 89 miljoen euro een totale opbrengst van 220 tot 229 miljoen euro. De structurele subsidie werkt dus als een hefboom: in beide onderzochte seizoenen staat tegenover elke euro subsidie een halve euro andere subsidies en een euro andere opbrengsten. De Vlaamse subsidie trekt andere overheden over de streep om de werking van organisaties ook te subsidiëren (20% van de inkomsten). En dank zij de Vlaamse subsidie kunnen deze organisaties heel wat extra inkomsten genereren uit hun economische bedrijvigheid (40% van de inkomsten).

De subsidies genereren ook tewerkstelling. Het totaal van de structurele subsidies ligt een stuk lager dan wat de organisaties samen uitgeven aan bezoldigingen en andere vergoedingen aan kunstenaars en anderen.

De gegevens zijn dus leerrijk en bruikbaar. Zij stimuleren de discussie over de kunsten in een bredere Vlaamse beleidsmatige context omdat zij reflectie over ondernemerschap en innovatie in de kunsten voeden en onderbouwen en de discussie over het versterken van de creatieve industrie in Vlaanderen en de doelstellingen van 'Vlaanderen in Actie' op een hoger niveau tillen.

2. Aandacht voor de specificiteit van structuren

De algemene cijfers frapperen. Tegelijk toont de analyse zowel voor de inkomsten als voor de uitgaven aan, dat het nodig is **aandacht te hebben voor de specificiteit van de werking van de uiteenlopende structuren die onder het decreet vallen**. Tussen de organisaties zijn er soms grote verschillen op het vlak van het genereren van eigen inkomsten (uit andere subsidiebronnen of uit de markt). Ook de tewerkstelling kan sterk verschillen naargelang van de arbeidsintensiviteit van de werkvorm of van de functies en de missie van organisaties. In het huidige discours over alternatieve financiering wordt die diversiteit echter niet altijd (h)erkend. Deze analyse toont aan dat het nuttig en nodig is er oog voor te hebben. Zo is het nodig dat bepalingen met betrekking tot het percentage eigen inkomsten, of het percentage van de uitgaven dat naar (prestaties van) kunstenaars moet gaan, gebaseerd moeten zijn op een goede kennis van de werking van die organisaties en met respect voor hun functies en kerntaken. Met name in de vorige grote subsidieronde was dat niet altijd het geval. In de laatste rechte lijn naar de subsidiebesluiten werden bijvoorbeeld nieuwe

criteria voor de stadstheaters toegevoegd, vanuit een oprechte bezorgdheid om de positie van individuele kunstenaars, maar met te weinig kennis van zaken over de werking van deze structuren.

Discussies over alternatieve financiering of overhead zijn nauwelijks gediend bij een veralgemenende aanpak, maar vergen een genuanceerde benadering die niet alleen rekening houdt met de verschillende functies en opdrachten van organisaties, maar ook het verband legt tussen deze functies en diverse beleidsdoelstellingen: de ontwikkeling van de kunsten, garanties voor diversiteit in het landschap, een professionele werking van organisaties, participatie, educatie en welzijn.

3. Voordelen van een functionele benadering

Meer dan de gangbare decretale categorieën zijn de **functies en kerntaken van organisaties een geschikte basis om normen te ontwikkelen en te koppelen aan beleidsdoelstellingen**. Klassieke verschillen tussen sectoren blijven natuurlijk belangrijk. In de beeldende kunst zijn grondstoffen cruciaal terwijl de verschillende podiumsectoren getekend worden door een hoge loonkost. In de podiumkunsten zien we dat dans- en theatergezelschappen vaak een andere inkomstenstructuur hebben (meer niet-gesubsidieerde opbrengsten bij dans, meer inkomsten van diverse overheidsniveaus bij theater). Maar ook sectoroverschrijdende parallellen springen in het oog.

Deze veldanalyse maakt het voor het eerst mogelijk om verschillende subdisciplines binnen het door het Kunstendecreet gesubsidieerde veld op een systematische manier met elkaar te vergelijken. Zo blijken bijvoorbeeld parallellen tussen de inkomstenstructuur van dansgezelschappen en muziekensembles. Beide types spreken naast het Vlaamse niveau nauwelijks andere subsidiërende overheden aan, maar tegelijk hebben zij een groot aandeel aan andere opbrengsten uit uitkoopsommen en coproductiebijdragen. En ook tussen festivals en kunstencentra springen parallellen in het oog. Net als de andere structuren die hoofdzakelijk presenteren, zijn zij vaak het instrument van diverse publieke partners. Tegelijk blijkt dat net deze decreetcategorieën getekend worden door een grote onderlinge diversiteit. De inkomsten en uitgaven van festivals, kunstencentra en werkplaatsen wijken gemiddeld af van die van producenten, maar zijn onderling erg verschillend.

Wie op zoek gaat naar een typering van organisaties op het vlak van financiële en tewerkstellingsgegevens, ziet dat de decretale categorieën grote beperkingen inhouden. Een functionele benadering biedt meer aanknopingspunten. Heeft de organisatie een producerende of receptieve werking (of een combinatie van beide)? Exploiteert de organisatie culturele infrastructuur? Heeft de organisatie een structurele internationale werking? Dergelijke vragen moeten aanleiding geven tot een maatgerichte benadering van structuren, want organisaties combineren soms zeer verschillende functies en de combinatie is soms zeer specifiek, maar maken het tegelijk mogelijk om beleidslijnen op te enten. Welke functies zijn nodig in een dynamisch kunstenveld? Waar liggen de specifieke behoeften van verschillende subdisciplines?

4. *Integrale benadering, met oog voor een bredere context*

Dat de organisaties verschillende functies uitoefenen, verklaart de diversiteit van inkomstenstructuren van structuren binnen het Kunstendecreet maar ten dele. Want een andere in het oog springende conclusie is dat het Kunstendecreet hoegenaamd geen eiland is. Vooreerst constateren we nogmaals dat het door het Kunstendecreet bestreken veld niet samenvalt met het kunstenlandschap in zijn geheel. Het hier gepresenteerde materiaal **toont aan dat Kunstendecreetspelers zeer uiteenlopende relaties onderhouden met de Umwelt van het decreet**: de markt en diverse andere overheidsniveaus. Zo worden sommige structuren hoofdzakelijk vanuit het Kunstendecreet ondersteund. Andere krijgen subsidies vanuit verschillende overheidsniveaus en daarbij kunnen de verhoudingen heel sterk verschillen. In sommige gevallen zijn de verhoudingen vrij evenredig verdeeld. Nog andere zijn in de eerste plaats instrumenten van een lokaal of provinciaal beleid, waarbinnen ook een aantal functies binnen het Kunstendecreet ondersteund worden. Uit dergelijke gevallen, die te talrijk zijn om als 'uitzondering' opzij te worden gezet, blijkt dat de decretale uitdrukking dat organisaties ondersteund worden voor 'het geheel van de werking', duidelijk aan herijking toe is. Dit is zeker een element om mee te nemen in de discussie over de afstemming van het Kunstendecreet en het Decreet Lokaal Cultuurbeleid, en het debat over de interne staatsvorming.

5. *Nood aan meer gegevens en verder onderzoek*

De hier gepresenteerde gegevens voeden diverse actuele beleidsrelevante discussies, waaronder de discussie over interne staatsvorming (culturele bevoegdheden van de provincies) en over taakverdeling tussen de verschillende overheidsniveaus en de afstemming van het Kunstendecreet op het Decreet Lokaal Cultuurbeleid. Welke overheidsniveaus moeten welke functies in een dynamisch kunstenlandschap opnemen of ondersteunen? En er is ook de discussie over alternatieve financiering of de tewerkstelling – al dan niet van kunstenaars.

Goed cijfermateriaal is hiervoor cruciaal. Daarbij merken wij nogmaals op dat deze eerste cijferanalyse van kwarts.be geen eindresultaat is, maar een eerste etappe in een breder proces en een langer traject.

Naarmate de gegevensverwerking bij de IVA Kunsten en Erfgoed verder verfijnd wordt, kunnen extra aspecten van de werking van Kunstendecreetorganisaties onderzocht worden. De kunstesteunpunten willen hier alvast samen met de IVA aan werken. Dankzij het nieuwe sjabloon kunnen ook de activiteiten van organisaties vanaf 2009 geteld worden, wat de reflectie over een functionele benadering van het artistieke landschap zal verfijnen. Ook op andere vlakken zijn nog verdere verfijningen mogelijk.

We herhalen dat de steunpunten alvast sectorspecifieke elementen analyseren.

Op langere termijn is het nodig om koppelingen met andere gegevensbronnen te bekijken, zoals de activiteiten in de Uit!databank (Cultuurnet Vlaanderen) of tewerkstellingsgegevens via RSZ. Dat zal nodig zijn om ons beeld van het kunstenlandschap – in zijn volle breedte, breder dan enkel het Kunstendecreet – te vervolledigen.

COLOFON

De ins & outs van het Kunstendecreet is een uitgave van de gezamenlijke veldanalyse van BAM, Instituut voor beeldende, audiovisuele en mediakunst, VTi Steunpunt voor de podiumkunsten, Muziekcentrum Vlaanderen en Vlaams Architectuurinstituut; in samenwerking met en op basis van gegevens van het Agentschap Kunsten en Erfgoed.

Deze tekst is ook opgenomen als een hoofdstuk in *De ins & outs van podiumland. Een veldanalyse* (Brussel: VTi, 2011)

ISBN 9789074351393

Auteurs: Joris Janssens (VTi), Dries Moreels (BAM)

Dataverzameling kwarts.be: Steven Marx, Dries Moreels, Roel Devriendt, Steven Vanackere

Vormgeving: Gunther Fobe & Els Van Hemelryck - www.tiktaalik.be

Druk: drukkerij Newgoff - www.newgoff.be

Verantwoordelijke uitgever: BAM, Instituut voor beeldende, audiovisuele en mediakunst
Bijlokekaai 7d, 9000 Gent, België

T +32 (0)9 267 90 40

info@bamart.be

www.bamart.be

D/2011/11.699/2

‘De Ins & Outs van het Kunstendecreet’ van Joris Janssens (VTi) & Dries Moreels (BAM) is in licentie gegeven volgens een Belgische Creative Commonslicentie (Naamsvermelding – Niet Commercieel – Geen Afgeleide Werken 2.0).

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/be/>

Instituut voor
beeldende,
audiovisuele en
mediakunst

Met steun van de
Vlaamse overheid

